

І. Ф. Надольного. – 5-те вид. – К. : Вікар, 2005. – С. 429 – 443 [Skurativskiy V. A. Dukhovne zhyttia suspilstva. Suspilna svdomist i kultura / V. A. Skurativskiy // Filosofiia : navch. posib. / za red. I. F. Nadolnoho. – 5-te vyd. – К. : Vikar, 2005. – S. 429 – 443].

3. **Скуратівський В. А.** Соціальний і гуманітарний розвиток (опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни) : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, В. П. Трошинський, М. В. Кравченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 111 с. [Skurativskiy V. A. Sotsialnyi i humanitarnyi rozvytok (oporny konpekt dystantsiinoho kursu navchalnoi dystsypliny) : navch. posib. / V. A. Skurativskiy, V. P. Troshchynskiy, M. V. Kravchenko. – К. : Tsentr navch. l-ry, 2004. – 111 s].

4. **Сухорукова А. В.** Вплив ЗМІ на формування духовності особистості та суспільства / А. В. Сухорукова // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 84. – С. 78 – 82 [Sukhorukova A. V. Vplyv ZMI na formuvannia dukhovnosti osobystosti ta suspilstva / A. V. Sukhorukova // Kultura narodov Prychernomoria. – 2006. – № 84. – S. 78 – 82].

5. **Традиції демократичного врядування в історії українського державотворення** : монографія / авт. кол. : В. М. Князев, Ю. В. Бакаєв, Т. Е. Василевська ; за заг. ред. В. М. Князєва. – К. : НАДУ, 2010. – 220 с. [Tradysii demokratychnoho vriaduvannia v istorii ukrainskoho derzhavotvorennia : monohrafiia / avt. kol. : V. M. Kniaziev, Yu. V. Bakaiev, T. E. Vasylevska ; za zah. red. V. M. Kniazieva. – К. : NADU, 2010. – 220 s.].

6. **Уледов А. К.** Духовная жизнь общества / А. К. Уледов. – М. : Мысль, 1980. – 291 с. [Uledov A. K. Duhovnaya zhizn obschestva / A. K. Uledov. – М. : Myisl, 1980. – 291 s.].

7. **Філософія** : навч. посіб. / Л. В. Губернський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко [та ін.] ; за ред. І. Ф. Надольного. – 7-ме вид., стер. – К. : Вікар, 2008. – 534 с. [Filosofiia : navch. posib. / L. V. Hubernskiy, I. F. Nadolnyi, V. P. Andrushchenko [ta in.] ; za red. I. F. Nadolnoho. – 7-me vyd., ster. – К. : Vikar, 2008. – 534 s.].

8. **Целякова О. М.** Духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві / Целякова О. М. // Гуманіт. вісн. Запоріж. держ. інженер. акад. – 2009. – Вип. 38. – С. 222 – 233. – Режим доступу : www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf [Tseliakova O. M. Dukhovnist i tsinnisni oriientatsii studentskoi molodi Ukrainy v transformatsiinoomu suspilstvi / Tseliakova O. M. // Humanit. visn. Zaporiz. derzh. inzhener. akad. – 2009. – Vyp. 38. – S. 222 – 233. – Rezhym dostupu : www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_38_22.pdf].

9. **Ціннісні засади державного управління в Україні** : навч. посіб. / В. А. Ребкало, В. М. Козаков ; за заг. ред. В. А. Ребкало. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 60 с. [Tsinnisni zasady derzhavnoho upravlinnia v Ukraini : navch. posib. / V. A. Rebkalo, V. M. Kozakov ; za zah. red. V. A. Rebkalo. – К. : Vyd-vo NADU, 2007. – 60 s.].

Надійшла до редколегії 30.09.15

Наталія ШУЛЬГА

*«Київський транспортно-економічний коледж»
Національного транспортного університету*

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Актуалізується проблема визначення стратегії розвитку державної освітньої політики в Україні. Подається ретроспективний аналіз основних стратегічних документів, розроблених протягом періоду незалежності України, виявляються недоліки, що ускладнюють створення дієздатного стратегічного документа, спрямованого не лише на декларування ідей щодо необхідності реформування національної системи освіти, а й здатного окреслити та забезпечити реальні механізми його впровадження в межах державної освітньої політики.

Ключові слова: державна освітня політика, стратегія, система освіти, реформування.

Nataliia Shulha. The strategy of education development as a tool of the state educational policy in Ukraine

The article is devoted to actualization the problem of strategy development determination of public educational policy in Ukraine. The retrospective analysis of basic strategic documents which were developed during the independence of Ukraine is given, found out failings, which bother creation of capable strategic document, directed not only on declaration of ideas of the necessity of reformation the national education system, but also able to outline and provide the real mechanisms of its implementation within the framework of public educational policy.

Key words: public educational policy, strategy, system of education, reformation.

Прискорення соціально-економічного та науково-технічного прогресу значно впливає на всі аспекти матеріального і духовного виробництва, систему суспільних відносин. За цих умов актуалізується значення освіти, визначення пріоритетних напрямів державної освітньої політики, чинників, що детермінують її вектор і мають ураховуватися в процесі подальшого вдосконалення та розвитку. Важливість ефективного вирішення цих питань зумовлена тим, що державна політика в галузі освіти є невід'ємним складником загальнодержавної політики, оскільки «все, що відбувається в суспільстві, природі, розвитку людської культури, так чи інакше впливає на формування та зростання освітньої політики, функціонування системи освіти в цілому» [4].

Ці ідеї набули обґрунтування в працях В. Білоброва, М. Капустіна, І. Лікарчука, Я. Мельник, В. Огнев'юка, О. Салтовського, П. Третьякова та інших дослідників, які серед чинників, що

визначають вектор розвитку державної політики в освіті, вирізняють їх внутрішні та зовнішні різновиди. До зовнішніх чинників належать: науково-технічний прогрес, зміни соціально-економічного стану країни, характер та особливості управління суспільством, розвиток науки і теорії управління, соціально-політичні фактори, світовий контекст розвитку освіти. Внутрішніми чинниками названо зміну освітньої парадигми та розвиток школи. При цьому слід зважати на те, що освітня політика має передбачати не засіб удосконалення адміністрування, а основу стратегії суспільної і державної розбудови і потребує різноманітного за устроєм освітнього простору [2]. Організаційною основою державної політики є стратегічні програми розвитку освіти.

Мета статті – здійснити критичний аналіз діючих у минулому та характерних для сьогодення стратегій розвитку державної освітньої політики.

Першою в загальнонаціональному масштабі програмою, що визначала пріоритетні напрями та основні шляхи реформування освіти у перші роки незалежності української держави, стала Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), яка передбачала: перехід до гнучкої, динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, здатної забезпечити потреби особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівнів за бажаними напрямами; формування мережі вищих навчальних закладів, яка за освітніми і кваліфікаційними рівнями, типами, джерелами фінансування задовольняла б інтереси та потреби держави; піднесення вищої освіти України на рівень досягнень розвинутих країн світу, її інтеграцію в міжнародне освітнє співтовариство [7].

Однак неврахування в змісті програми реалій тогочасного українського суспільства, стану освітньої галузі, непродуманість основних механізмів і способів досягнення запланованих цілей, залишило висунуті завдання на рівні простого їх декларування.

Для усунення виявлених недоліків, наближення освітньої політики до конкретних умов і конкретизації стратегії її розвитку на заміну державній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») 17 квітня 2002 р. указом президента України було затверджено Національну доктрину розвитку освіти [5]. Головним стрижнем цього документа є доктрина – учення або філософська теорія, система, керівний теоретичний або політичний принцип. Його вживають як систему поглядів і положень, які встановлюють напрями розвитку в галузі суспільно-політичної діяльності, різноманітні підходи до підготовки до нових зрушень. І хоча освітня доктрина чітко не проголошує інноваційний спосіб розвитку освітньої галузі як провідний, сучасна філософська думка не вбачає іншого шляху розвитку світового суспільства, як шлях безупинного оновлення людської практики досягненнями науки. При цьому наголошується на тому, що новація – це реалізоване нововведення, яке

постійно вдосконалюється в процесі впровадження, вимагає системних дій, які у своїй сукупності є основою інноваційної політики [3, с. 3].

Документ встановлює пріоритет освіти в державній політиці України, окреслює стратегію її розвитку, визначає зміст поняття «освіта», мету та головні способи реалізації, шляхи їх досягнення за допомогою державної політики в галузі освіти, акцентує на національному характері освіти, визначає принципи мовної політики, систему концептуальних ідей і поглядів на стратегію та основні напрями розвитку освіти в першій чверті ХХІ ст.

Згідно з Національною доктриною, освіта визнана пріоритетною сферою нагромадження знань і формування вмінь, створення максимально сприятливих умов для виявлення й розвитку творчих здібностей кожного громадянина України, виховання в нього високих етичних принципів і національної самоідентифікації. Освіта проголошена основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України й визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної і наукової життєдіяльності суспільства. Змінено ідеологію національного характеру освіти, зазначено, що «... освіта ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Освіта утверджує національну ідею, сприяє національній самоідентифікації, розвитку культури українського народу, оволодінню цінностями світової культури, загальнолюдськими надбаннями. Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти... У державі створюється система, що забезпечує обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою» [5].

Однак реалізація основних положень Національної доктрини виявила цілу низку об'єктивних і суб'єктивних перешкод на шляху модернізації національної системи освіти. Насамперед ідеться про недофінансування освітньої галузі, корупцію, бюрократизм, неготовність освітян до перетворень, брак молодих управлінських кадрів, здатних проводити необхідні зміни. Але якщо на початковому етапі спостерігалися певні зрушення, то в останні роки намітилася стійка тенденція до екстенсивного розвитку освіти, яка зводить нанівець усі попередні досягнення.

Протягом років незалежності України підготовлено два довгострокові стратегічні документи: Програма економічного та соціального розвитку 1999–2010 рр. («Україна – 2010») та Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004–2015 рр. Однак від самого початку розробки цих документів стала зрозумілою їх недосконалість. Ще на етапі обговорення програми «Україна – 2010» Президією НАН України зазначалося, що в її змісті недостатньо уваги приділено проблемам розвитку духовної культури українського народу,

зміцненню всіх сфер духовного і культурного життя, а також ставилася вимога суттєвого підсилення розробки проблем активізації науково-технічної, структурної, регіональної політики, правових та економічних механізмів підтримки національного товаровиробника, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках [8].

Для усунення названих недоліків пропонувалося підпорядкувати політику в галузі духовного розвитку комплексним завданням збагачення інтелектуального, морального, освітнього, загальнокультурного потенціалу держави, формування в суспільстві стабільної атмосфери соціального миру, партнерства, співробітництва, виховання висококваліфікованих працівників і діяльних борців за суспільне благо, цілісність і безпеку держави. Основними стратегічними моментами цієї політики визначено:

– наукову розробку та утвердження в масовій свідомості державної ідеології, яка б духовно об'єднувала всі соціальні структури і верстви населення, стимулювала їх зусилля на конструктивну взаємодію в побудові вільного, демократичного, заможного, високотехнологічного, стабільного та життєздатного суспільства;

– прийняття за першопринципи духовного життя ідеї і настрої патріотизму, громадянськості, злагоди, терпимості, взаємоповаги, взаєморозуміння, солідарності;

– розробку і покладення в основу освіти та виховання ідеалу особи цивілізації XXI ст. – суспільства панування інформації, високих технологій, динамічних соціальних змін, глобальної і багатопланової взаємодії культур, традицій, політик, ідеологій, релігій;

– впровадження науково обґрунтованої системи освіти й виховання, що формує фізично й психічно здорову, соціально й духовно зрілу, інтелектуально багату, національно свідому, патріотично налаштовану, працьовиту, конкурентоспроможну людину;

– розширення і збагачення системи безперервної освіти (стаціонарної, заочної, дистанційної – державної і недержавної).

Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004 – 2015 рр. спрямовувалася на реалізацію цивілізаційного вибору України на користь європейських цінностей, трансформацію інституційної системи нашої держави в інститути європейського зразка, утвердження європейських стандартів соціально-економічного та політичного розвитку, відповідного рівня та якості життя населення. Стратегія містила окремий розділ «Освіта», у якому зазначено, що «наявність ефективної системи підготовки нових працівників, які б відповідали сучасним вимогам до кваліфікованої робочої сили, є обов'язковою умовою економічної стабільності суспільства» [9]. Наголошено на тому, що в системі доступу громадян до здобуття вищої освіти все відчутніший вплив ринкової економіки.

З кожним роком збільшується питома вага студентів, зарахованих до вищих навчальних закладів для навчання на платній основі. Так, якщо у 1995/1996 навчальному році для навчання за рахунок фізичних та юридичних осіб було прийнято двох із десяти студентів (18 %), то у 2003/2004 навчальному році – уже шість із десяти (60 %).

Однак жоден із названих стратегічних документів не трансформувався в чіткі плани заходів.

Серед основних проблем, які гальмують розвиток вітчизняної освіти, експерти називають такі:

1. Старіння і непродуктивна підготовка педагогічних кадрів.
2. Низька заробітна плата освітян.
3. Недосконала система управління і фінансування освіти.
4. Відсутність належної матеріально-технічної бази, яка б відповідала сучасним вимогам.
5. Нерівність доступу до якісної освіти.
6. Заплутаність і недосконалість освітнього законодавства.
7. Надмірна комерціалізація освітніх послуг і корупція.
8. Неухильне зниження якості освіти, брак ефективної системи контролю за якістю освітньої підготовки.
9. Застарілі методи і підходи до навчання; повільне і безсистемне оновлення його змісту.
10. Низький рівень забезпечення навчальною літературою, інформаційно-технологічними ресурсами тощо.
11. Ставлення до освіти як до другорядного сектору, витратної, а не інвестиційної частини державного бюджету [1].

Наслідком намагань державних органів мінімізувати наявні проблеми стала розробка Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 рр., яка визначає основні напрями, пріоритети, завдання та механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику. Ця стратегія є основою для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти [6]. Розробка стратегії зумовлювалася: недостатньою відповідністю освітніх послуг вимогам суспільства, запитам особистості, потребам ринку праці; обмеженістю доступу до якісної освіти окремих категорій населення; відсутністю цілісної системи виховання; зниженням суспільної моралі; недостатньою орієнтованістю структури і змісту професійно-технічної освіти, вищої і післядипломної освіти на потреби ринку праці та сучасні економічні виклики; недостатньою відпрацьованістю ефективної системи працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, їх професійного супроводження; повільним здійсненням гуманізації, екологізації та інформатизації системи освіти, впровадження в навчально-виховний процес інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій; недостатнім рівнем соціально-правового

захисту учасників навчально-виховного процесу, відсутністю цілісної системи соціально-економічних стимулів у педагогічних і науково-педагогічних працівників, невисоким рівнем заробітної плати таких працівників; низьким рівнем фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів, слабкою мотивацією суспільства та бізнесу до інвестування освіти; наявністю в системі освіти фактів неефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів, нецільового використання приміщень навчальних закладів; відсутністю системи мотивації і стимулювання інноваційної діяльності в системі освіти, нівелюванням ризиків у зазначеній діяльності; недостатнім розвитком громадянського самоврядування навчальних закладів, недосконалістю механізмів залучення до управління освітою та її оновлення інституцій громадянського суспільства, громадськості.

Мета вищезгаданої стратегії полягала в підвищенні доступності якісної, конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства, економіки; забезпеченні особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя. Одним з основних завдань стратегії визначено модернізацію і розвиток освіти та науки на засадах випереджального неперервного характеру, гнучкого реагування на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні. Підвищення якісного рівня освіти має спрямовуватися на забезпечення економічного зростання країни та вирішення соціальних проблем суспільства, необхідних для подальшого навчання й розвитку особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства.

У реальному житті реформи не завжди розвиваються, як описано у теоретичних моделях і стратегіях; вони стикаються з непередбаченими труднощами, зазнають неочікуваних перепон, спричиняють незначні та серйозні конфлікти між основними зацікавленими групами. Це актуалізує необхідність вибору оптимальної стратегії, здатної мінімізувати можливі негативні проблеми.

В узагальненому вигляді найбільш поширені стратегії розвитку освітньої політики описав Х. Тангеруд у своїй праці «Розробка політики в плюралістичних і децентралізованих країнах». До таких стратегій він відносить:

1. Стратегію «золотої середини»: ініціювання системних змін, реформування певних сфер не задовольняють різні зацікавлені групи, які стають до них в опозицію. У відповідь на зростаючі незадоволення стратегію передивляються, перероблюють і зміни вносять у ті сфери, де ймовірність виникнення конфліктів є найменшою.

2. Стратегію делегування: вирішення конфліктів триває довго й забирає багато часу. Для уникнення зайвого напруження центральна

влада делегує право вирішувати конфлікти регіональним і місцевим освітнім управлінням.

3. Харизматичну стратегію: реформатори можуть безпосередньо звертатися до громади, окреслюючи позитивні аспекти реформи, намагаючись вплинути на людей. Інший шлях використання цієї стратегії – створення зразкових центрів, які слугують позитивними прикладами запровадження запланованих реформ.

4. Стратегію прямого застосування влади: навіть у найбільш плюралістичних суспільствах з децентралізованими системами освіти центральний уряд має достатню владу для впливу на вчителів і директорів шкіл, місцеві управління освіти шляхом застосування адміністративних, правових та інших засобів покарання [10].

Кожна із цих стратегій має свої недоліки. Наприклад, стратегія «золотої середини» може трансформувати започатковані системні реформи в низку фрагментарних «косметичних» поправок. Стратегія делегування може спричинювати нагромадження нерозв'язаних проблем на регіональному та місцевому рівнях. Харизматична стратегія означає можливість маніпулювання, а стратегія прямого застосування сили може спровокувати негативне ставлення та опір, зменшуючи вірогідність підтримки системних реформ з боку пересічних громадян.

Отже, сформований на сьогодні державний курс освітньої політики залишається дещо ефемерним, нечітким, декларативним і вимагає вирішення низки питань.

Ураховуючи вищевикладене, робимо висновок, що в межах формування та реалізації освітньої політики найбільшої уваги потребують питання кодифікації законодавства в галузі освіти. Як спосіб упорядкування законодавства, кодифікація передбачає переробку та об'єднання нормативного матеріалу, а також спрямованість на подолання суперечностей та неузгодженостей, усунення множинності нормативних актів, огріхів і колізій у регулюванні певної сфери суспільних відносин. Тому, незважаючи на ґрунтовну нормативно-правову базу, наявність основних актів, що регулюють освітню сферу, реалії сьогодення вимагають постійного оновлення законодавства.

Освітня політика формується з урахуванням зобов'язань, прийнятих Україною перед міжнародною спільнотою, у тому числі Європейським Союзом, а також світових тенденцій розвитку освітньої галузі. Однак запровадження заходів щодо вдосконалення системи освіти України здійснюється за відсутності чітко сформульованих стратегій і визначених у них механізмів реалізації намічених перетворень.

Список використаних джерел / List of references

1. Вітченко А. Модернізація освіти в Україні: стратегія прориву чи його імітація (критичний аналіз заходів щодо реалізації державної політики в освітній галузі) / Андрій Вітченко // Університет. – 2010. – № 1. – С. 5 – 13

[Vitchenko A. Modernizatsiia osvity v Ukraini: stratehiia proryvu chy yoho imitatsiia (krytychnyi analiz zakhodiv shchodo realizatsii derzhavnoi polityky v osvithnii haluzi) / Andrii Vitchenko // Universytet. – 2010. – № 1. – S. 5 – 13].

2. **Гуманітарна** політика Української держави в новітній період : [монографія] / за ред. С. І. Здіорук. – К. : НІСД, 2006. – 403 с. [Humanitarna polityka Ukrainiskoi derzhavy v novitnii period : [monohrafiia] / za red. S. I. Zdiorka. – K. : NISD, 2006. – 403 s.].

3. **Деркач А. І.** Інновації в педагогіці (теоретичний аспект): впровадження нових педагогічних технологій / А. І. Деркач. – Миколаїв, 2000. – 170 с. [Derkach A. I. Innovatsii v pedahohitsi (teoretichnyi aspekt): vprovadzhennia novykh pedahohichnykh tekhnolohii / A. I. Derkach. – Mykolaiv, 2000. – 170 s.].

4. **Мельник Я.** Тенденції розвитку державної освітньої політики в Україні / Яна Мельник. – Режим доступу : <http://www.kbuara.ua> [Melnyk Ya. Tendentsii rozvytku derzhavnoi osvithnoi polityky v Ukraini / Yana Melnyk. – Rezhym dostupu : <http://www.kbuara.ua>].

5. **Національна** доктрина розвитку освіти. II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти // Освіта. – 2001. – 24 – 31 жовт. [Natsionalna doktryna rozvytku osvity. II Vseukrainskyi zizd pratsivnykiv osvity // Osvita. – 2001. – 24 – 31 zhovt.].

6. **Національна** стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf [Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012 – 2021 roky. – Rezhym dostupu : www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf].

7. **Про Державну** національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 1993 р. № 896. – Режим доступу : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p [Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu «Osvita» («Ukraina XXI stolittia») : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystop. 1993 r. № 896. – Rezhym dostupu : zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p].

8. **Про підвищення** ролі НАН України у поглибленні ринкових реформ та розробці стратегії економічного розвитку України : Постанова Президії НАН України від 29 берез. 1999 р. № 107. – Режим доступу : www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/1992-2001/regulations/Documents/990329_107.pdf [Pro pidvyshchennia roli NAN Ukrainy u pohlyblenni rynkovykh reform ta rozrobtsi stratehii ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : Postanova Prezydii NAN Ukrainy vid 29 berez. 1999 r. № 107. – Rezhym dostupu : www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/nas/1992-2001/regulations/Documents/990329_107.pdf].

9. **Стратегія** економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004 – 2015 рр. – Режим доступу : www.gov.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=200656&base=1 [Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Ukrainy «Shliakhom yevropeiskoi intehratsii» na 2004 – 2015 rr. – Rezhym dostupu : www.gov.lica.com.ua/b_text.php?type=3&id=200656&base=1].

10. **Tangerud H.** The Development of Policy in Pluralistic and Decentralized Societies / H. Tangerud // Improving the Quality of Schooling / Hopkins D. (ed). London : Falmer Press, 1987. – P. 137 – 141.

Надійшла до редколегії 19.10.15

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35

Сергій ВЛАСЕНКО

*Національна академія державного управління
при Президентіві України*

ІНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕМОКРАТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Аналізуються інституційні принципи та механізми демократичного управління України, ідентифікуються основні проблеми та ризики, з якими стикається суспільство в умовах його формальної реалізації, синтезуються основні підходи та практики, які мають певну результативність у сучасному світі, і пропонуються шляхи їх реалізації в межах вітчизняної моделі інституціоналізації демократії. Надається характеристика особливостей, які визначають тенденції демократизації державного управління, що дозволяє забезпечити політичну та економічну стабільність держави.

Ключові слова: інституціоналізація демократії, інституціональність, інституціоналізація, державне управління, державно-правові інститути, демократична модернізація, демократичні інститути, збалансованість державного управління.

Serhii Vlasenko. Institutional principles and mechanisms of democratic governance in Ukraine

The institutional principles and mechanisms of democratic control of Ukraine are analysed, the main challenges and risks facing society in terms of its formal implementation are identified, the basic approaches and practices that have a certain impact on the modern world are synthesized and the ways of their realization within the national model of institutionalization of democracy are offered. The peculiarities,